

Koncepční návrh postupu při záchraně jednotlivých hrobů emigrantů z území bývalého carského Ruska na pohřebišti kolem ruské kaple na Olšanských hřbitovech.

Základní kroky.

Základem efektivních kroků vedoucích ke záchraně jednotlivých hrobů emigrantů z území bývalého carského Ruska a zároveň ke záchraně celého emigrantského pohřebiště kolem ruské kaple na Olšanských hřbitovech jako hodnotného celku je zpracování kompletního seznamu hrobů, o jejichž záchranu je nutné usilovat. Bohužel současné seznamy významných hrobů tohoto pohřebiště nejsou úplné, nejsou přesné a obsahují řadu závažných chyb.

Kompletní seznam má obsahovat hroby významných osobností a zároveň hroby, na kterých se zachoval původní originální náhrobek. Druhá z těchto skupin hrobů je zvláště důležitá, protože zachované původní náhrobky vytvářejí jedinečný vzhled celého pohřebiště a měli by zůstat zachovány bez ohledu na to jestli patří významné osobnosti nebo obyčejným emigrantům.

Pochopitelně nezbytnou podmínkou pro zpracování kompletního seznamu významných hrobů a další kroky vedoucí ke záchraně emigrantského pohřebiště kolem ruské kaple na Olšanských hřbitovech je účinná spolupráce ze strany správy hřbitova.

Pro zpracování kompletního seznamu významných hrobů je správné vytvořit pracovní skupinu složenou ze zástupců hřbitovní správy, orgánů památkové péče, národnostních menšin, občanských spolků a odborníků na dějiny emigrace z území bývalého carského Ruska.

1. Hroby významných osobností.

Na pohřebišti kolem ruské kaple na Olšanských hřbitovech se nachází zhruba 300 až 350 hrobů emigrantů z území bývalého carského Ruska, kteří lze označit jako významné osobnosti.

1.1. Hrob významné osobnosti nemá nájemce.

Zřejmě jedinou možnou cestou ke záchraně v případě takových hrobů je adopce hrobu dle již zavedeného programu adopce hrobů významných osobností.

1.2. Hrob významné osobnosti má nájemce a zároveň má původní originální náhrobek.

Správnou cestou v případě takových hrobů je vypracovat znalecký posudek, ze kterého vznikne povinnost nájemce zachránit původní náhrobek a jméno pohřbené významné osobnosti i v případě dalšího pohřbu do tohoto hrobu.

1.3. Hrob významné osobnosti má nájemce a zároveň nemá původní originální náhrobek.

Do této kategorie také spadají již zrušené hroby významných osobností. Zřejmě jedinou možnou cestou v případě takových hrobů je jednání se současným nájemcem hrobu. Jednáním s nájemcem lze dosáhnout uvedení jména významné osobnosti na nový náhrobek nebo obnovení původního náhrobku. Je správné pro tuto skupinu hrobů vytvořit vzorový příklad ze hrobu, kde současný nájemce již ochoten podniknout určité kroky ke záchraně hrobu významné osobnosti. V extrémních případech lze uvažovat o přesunu ostatků významných osobností na jiné místo.

2. Hroby s původním originálním náhrobkem.

Na pohřebišti kolem ruské kaple se zachovalo zhruba 100 až 150 původních originálních náhrobků, z toho většina patří hrobům významných osobností. Původních originálních náhrobků patřících obyčejným emigrantům je na pohřebišti zhruba 50 kusů. Záchrana těchto náhrobků je zvlášť důležitá, protože tyto původní náhrobky vytvářejí jedinečný vzhled celého pohřebiště.

2.1. Hrob s původním originálním náhrobkem nemá nájemce.

Zřejmě jedinou možnou cestou ke záchraně v případě takových hrobů je adopce hrobu dle již zavedeného programu adopce hrobů významných osobností.

2.2. Hrob s původním originálním náhrobkem má nájemce.

Správnou cestou v případě takových hrobů je vypracovat znalecký posudek, ze kterého vznikne povinnost nájemce zachránit původní náhrobek i v případě dalšího pohřbu do tohoto hrobu.

3. Hroby běžných emigrantů.

Pokud není ve hrobě pochovaná významná osobnost a zároveň není na tomto hrobě původní originální náhrobek je těžko tento hrob zachránit dle současné legislativy. Takových hrobů běžných emigrantů ale je na pohřebišti kolem ruské kaple naprostá většina a vzhled těchto jednotlivých hrobů do značné míry ovlivňuje vzhled celého pohřebiště jako součásti kulturní památky.

3.1. Hrob běžného emigranta nemá nájemce.

Správnou cestou v případě takových hrobů je uzavírat novou nájemní smlouvu jenom za podmínkou, že bude na tomto hrobě nainstalován tradiční jednoduchý dřevěný pravoslavný kříž natřený bílou barvou. Současný status celého areálu Olšanských hřbitovů jako kulturní památky tento požadavek hřbitovní správy k novému nájemci zcela jistě umožňuje. Případně lze usilovat o závazné stanovisko k této věci orgánů památkové péče. Je také vhodné doporučovat novému nájemci uvést na kříž jména emigrantů, kteří původně byli v tomto hrobě pochováni.

3.2. Hrob běžného emigranta má nájemce.

Správnou cestou je v případě nových úprav takových hrobů doporučovat nájemci instalaci tradičního jednoduchého dřevěného pravoslavného kříže natřeného bílou barvou. V extrémních případech je nutné jednat s nájemcem a trvat na odstranění nainstalovaných laviček, schránek na úklidový inventář a dalšího nevhodného mobiliáře, který narušuje celkový vzhled pohřebiště.

Přechodné kroky

Z hlediska toho, že vytvoření kompletního seznamu významných hrobů a zejména kontrola tohoto seznamu hřbitovní správou vyžaduje určitou časovou rezervu je správné se domluvit na přechodném období, kdy bude uzavírání nových nájemních smluv na původní hroby emigrantů z bývalého carského Ruska omezeno na nezbytné minimum a vždy bude probíhat po konzultaci s pracovní skupinou. Rovněž úprava stávajících náhrobků během přechodného období bude probíhat po konzultaci s pracovní skupinou. Zároveň s ohledem na to, že okamžitá adopce několika desítek významných hrobů najednou není příliš reálná, je správné se dohodnout na přechodném období, během kterého významné hroby nebudou nabízeny novým zájemcům o hrobová místa.

Seznam současných problémů ruské kaple na Olšanských hřbitovech.

Aktuální stav ke dni 19. září 2023

Hned na úvod je nutné poznamenat, že hřbitovní správa spolu s bývalou politickou reprezentací na Magistrátu hl. m. Prahy v letech 2021–2022 odvedla vynikající kus práce a podnikla četné účinné kroky vedoucí k normalizaci situace kolem ruské kaple na Olšanských hřbitovech. Ovšem soubor problémů kolem této kulturní památky je tak velký a složitý, že souboj o budoucnost památky zdaleka není ukončen. Dole jsou pojmenované nejaktuálnější problémy této památky:

1. Zřejmě není uzavřena nájemní smlouva na ruskou kapli. Alespoň nová nájemní smlouva dosud nebyla publikována v registru smluv. Původní nájemní smlouva s Pražskou pravoslavnou eparchií ze dne 28. dubna 2022 byla sjednána na dobu určitou do 31. prosince 2022. Pravoslavná obec již více než osm měsíců užívá kulturní památku za neprůhledných podmínek.
2. Pražská pravoslavná eparchie systematicky nedodržovala ani původní nájemní smlouvu, která vznikla jako kompromis mezi zájmy pravoslavných věřících a zákonem stanovenou povinností péče o kulturní dědictví a válečné hroby. Nebyla zrušena prodejna uvnitř kaple. Nebylo zrušeno skladiště v kryptě pod kaplí, která je zároveň válečným hrobem. Prostor kolem kaple stále slouží jako skladovací místo a parkoviště pro osobní vozidlo správce pravoslavné obce. Nájemcem nebyla zajištěna dostatečná péče o unikátní uměleckou výzdobu kaple.
3. Za poslední rok došlo k dalšímu značnému poškození umělecké výzdoby kaple. Jsou těžce poškozeny malby na jižní zdi kaple pod oknem. Stav ikon unikátního ikonostasu se výrazně zhoršil. Tato poškození budou předmětem zvláštního oznámení o poškození kulturní památky.
4. Z kaple zmizel unikátní sedmiramenný svícen, který byl součástí vybavení kaple od jejího založení v roce 1924. Tento sedmiramenný svícen byl také zařazen na seznam vybavení ruské kaple, který je součástí nájemní smlouvy ze dne 28. dubna 2022. Momentálně sedmiramenný svícen není v prostoru kaple a jeho osud je neznámý.
5. Zřejmě nebyly podniknuty kroky k návratu do interiéru kaple dalších součástí její umělecké výzdoby, které z kaple zmizely za dobu pronájmu kaple pravoslavné obci. Zároveň zřejmě nebyly podniknuty zákonem stanovené právní kroky po zjištění četných faktů nepovolených zásahů do interiéru a exteriéru kulturní památky ze strany nájemce.

Zpracoval: Vladimír Pomortzeff. Mobil: 608 873 077. E-mail: pomortzeff@gmail.com

Nekropole ruské emigrace na Olšanských hřbitovech

Aktuální stav hrobů emigrantů z bývalého carského Ruska zemřelých v období 1923 až 1932

